

MEDLEMSRAPPORTERING FOR Bergen kommune

For 2019

OFFENTLIG SEKTOR

”Å stille etiske- og sosiale krav i offentlige anskaffelser er nødvendig for å fremme anstendige arbeids- og miljøforhold. Det vil også styrke prinsippet om likebehandling, som er en forutsetning for velfungerende og effektive markeder.”

Til lesere av rapporten

Offentlig sektor er landets største kunde og forbruker. Med dette følger stor innkjøpsmakt og et stort ansvar. Gjennom forvaltningen av fellesskapets ressurser bør offentlige virksomheter gå foran og etterspørre varer som er tilvirket etter høye etiske og sosiale standarder for arbeids- og miljøforhold i leverandørkjeden.

Medlemmer i Etisk handel Norge har forpliktet seg til å bruke sin innflytelse til å øke oppslutningen om etisk handel. For medlemmer i offentlig sektor betyr det at innkjøpsmakten skal brukes på en måte som fremmer ansvarlig handel og rettfærdig konkurranse mellom leverandører, der samfunnsansvar er en viktig komponent på linje med pris, kvalitet, leveringssikkerhet, osv. En viktig målsetting er derfor at etisk handel skal bidra til at useriøse leverandører ikke tildeles offentlige kontrakter. En annen, og like viktig målsetting, er at offentlig sektor anskaffer varer og tjenester på en måte som bidrar til at de som lager produktene får sine grunnleggende rettigheter oppfylt og at produksjonen ikke er til skade for miljøet.

Medlemmer i Etisk handel Norge er forpliktet til årlig å rapportere om fremdriften i arbeidet med etisk handel. Rapporten er offentlig tilgjengelig. Medlemmenes innmeldingstidspunkt vil påvirke hvor langt de har kommet.

Rapporteringsmalen for medlemmer i offentlig sektor ble revidert 2013, blant annet for å gi et bedre og klarere bilde av medlemmenes arbeid med etisk handel i leverandørkjeden. Andre forhold som miljøvennlige innkjøp, sosial dumping og anskaffelse av rettfærdig handel-merkede varer er også viktig, men ikke en del av denne rapporten.

Heidi Furustøl
Daglig leder Etisk handel Norge

Forord fra: **Innkjøpsjef Birgitte Gullestad**

Bergen kommune har over lang tid vært opptatt av å stille krav om ivaretagelse av ILOs kjernekonvensjoner i kommunens anskaffelser. Som stor innkjøper av varer og tjenester som produseres utenfor Norge, vil vi så langt som mulig benytte vår adgang til å fremme menneskerettigheter hos våre leverandører og deres underleverandører.

Medlemskapet i Etisk Handel Norge har bidratt til at vårt arbeid er blitt mer strukturert. Vi våger nå å strekke oss litt lengre når det gjelder å stille krav til våre leverandører. Ikke minst gir nettverket vi har fått gjennom EHN påfyll i form av innsikt, fellesskap og mulighet til å arbeide mer effektivt for åpenhet i kommunens leverandørkjeder.

Kommunen har i 2019 gjennom Byrådets vedtak i sak om "Respekt for grunnleggende menneskerettigheter i kommunens anskaffelser" etablert et rammeverk for hvordan vi fremover skal arbeide med menneskerettigheter og arbeidstakerrettigheter. Rutinen som er forankret i anskaffelseslovens § 5 omfatter alle kommunens ansatte som gjennomfører anskaffelser. Den forplikter kommunen til å stille krav og følge opp kravene. Nye tilhørende standardkrav og oppfølgingsrutiner gjelder tilsvarende for hele kommunen. I tillegg til å stille krav og å følge opp krav både ved ordinær kontraktsoppfølging og gjennom egne grundigere kontroller basert på risiko, er formidling av kunnskap en viktig del av rammeverket. Når det gjelder sistnevnte er det et stort behov for ansatte med dybdekompetanse som kan inspirere og støtte innkjøpere og kontraktsansvarlige i arbeidet. Kommunen har derfor i 2019 tilrettelagt for sentralisert arbeid med samfunnsansvar i våre anskaffelser, herunder også arbeidet som støtter opp under etisk handel. Den nye organiseringen får virkning fra 2020 og vil bidra til mer helhetlig praksis i kommunen og større kraft til å gjennomføre tiltak og derved utvikle området.

Om virksomheten:

Navn:

Bergen kommune

Antall ansatte:

15 000

Samlet innkjøp av varer og tjenester, inkl. investeringer, i rapporteringsåret (NOK):

6 000 000 000

Anskaffelser og leverandører som omfattes av årsrapporten:

Antall anskaffelser som omfattes av rapporten:

18

Hvilke varer som omfattes:

Blomster, dekontaminatorer, kjøttprodukter, hygieneutstyr, kontorrekvisita, personløftere, senger med tilbehør, div mindre IT-utstyr, byggematerialer

Antall leverandører:

18

Totalverdi (cirka) på anskaffelsene som omfattes av rapporten (NOK):

150 000 000

Kontaktinformasjon for rapporten:

Navn: Juni SKjold Lexau

Stilling: Rådgiver miljø- og samfunnsansvar

Epost: juni.lexau@bergen.kommune.no

Telefon: 93094014

Innmeldingsår i Etisk handel Norge:

2018

“Implementering og opplæring”

Foto: Flickr, ILO Better Work Programme

Prioriterte mål / aktiviteter i rapporteringsåret

Mål / aktiviteter for rapporteringsåret	Status / fremdrift
Utarbeidet standardmaler for krav i konkurranser og standardmaler for kontraktsoppfølging	Fullført
Implementere nye rutiner i organisasjonen - opplæring og veiledning av ansatte/avdelinger	Det er gjennomført en rekke opplæringsaktiviteter, men det er behov for fortsatt fokus på dette.
Etablere en arbeidsgruppe på tvers av byrådsavdelingene for etisk og rettferdig handel	Ikke påbegynt, men det er kalt inn til møte i april 2020.
Følge opp tiltak i "Plan for etterkontroll 2019"	Dels fullført og dels pågående
Bidra til økt samarbeid hos offentlige oppdragsgivere om etisk handel	Pågående

Prioriterte mål / aktiviteter for kommende rapporteringsår

Mål / aktiviteter
<p>1. januar 2020 ble det gitt midler til to ekstra stillinger ved Innkjøp konsern for arbeid med samfunnsansvar i anskaffelsene. En av stillingene er besatt. Den andre personen ansettes trolig i løpet av første halvår 2020. I år vil det være viktig med opplæring av de nye ressursene, samt sørge for at vi etablerer et kontaktnett av samarbeidsparter i kommunens avdelinger. Vi vil prioritere å besøke alle relevante avdelinger fysisk i løpet av 2020 hvor temaet vil være samfunnsansvar i kommunens anskaffelser.</p>
<p>Det er særlig klima/miljø som skal løftes og standardiseres i Bergen kommune i 2020. Dette skal blant annet skje gjennom en ny byrådssak, som også vil omhandle dyrevelferd.</p>
<p>Det vil fortsatt være behov for å arbeide med implementering av nye krav, eventuell tilpasning av disse for å passe med andre kontrakter enn rammeavtaler, og veiledning av innkjøpere og kontraktsforvaltere.</p>
<p>I løpet av året 2020 vil vi særlig arbeide videre med el-kjøretøy-problematikken. Vi ønsker å søke samarbeidsparter og løfte fram vårt nye åpenhetskrav i leverandørkjeden i bilindustrien. Dette vil bli særlig relevant i ny konkurranse på biladministrative tjenester (nåværende avtale utløper 31.12.2020).</p>

1. FORANKRING

Forankring, organisering og kompetanse

1. FORANKRING, ORGANISERING OG KOMPETANSE

1.1 Hvordan arbeid med etisk handel er forankret og organisert i virksomheten

Om arbeidet med etisk handel er forankret i strategiske prosesser / dokumenter.

Bergen kommunes Anskaffelsesstrategi 2017-2020 mål 5 sier at Bergen skal være en foregangskommune for samfunnsansvar i sine anskaffelser. Anskaffelsesstrategien er vedtatt av Bystyret i Bergen. I tiltak 4.2 ble det besluttet at det skulle etableres rutiner i samsvar med anskaffelsesloven § 5, og at rutineene skulle fastsettes i en egen byrådssak. Byrådssak 1076/19 ble vedtatt 14. mars 2019. I juni 2018 vedtok Bystyret i Bergen også en Strategi for etisk og rettferdig handel. Bergen kommune ble sent i 2018 Fairtradeby.

Om det er utarbeidet en konkret plan eller tilsvarende for mål / aktiviteter som gjelder rapporteringsåret.

Som en naturlig følge av de egnede rutineene, ble det i 2019 utarbeidet standardkrav og kontraktsoppfølgingsrutiner for å fremme etisk handel i våre leverandørkjeder. Det skal nå stilles krav i alle risikobrancher. Når det gjelder særlige oppfølgingsaktiviteter ovenfor våre leverandører, så legges dette inn i kommunens årlige "Plan for etterkontroll".

Om det rapporteres på fremdriften i arbeidet med etisk handel til administrativ / politisk ledelse i virksomheten.

Alle kommunens anskaffelser legges inn i et elektronisk kontraktsadministrasjonssystem (KAV). I systemet er det lagt inn et eget felt med tittel "etisk produksjon", slik at vi fra sentralt hold kan følge opp over tid hvilke avtaler det er stilt krav i og hvilke det ikke er stilt krav i. Oversikt over kontrakter med og uten krav sendes årlig til aktuell ledelse, som blir bedt om å undersøke om sentrale rutiner har vært fulgt og eventuelt iverksette hensiktsmessige tiltak for bedre etterlevelse.

Om en person i virksomheten har ansvar for arbeidet med etisk handel.

Det overordnede ansvaret for etisk handel i anskaffelsene til kommunen ligger hos Innkjøp konsern v/ innkjøpssjef Birgitte Gullestad. Den daglige oppfølgingen ivaretas av samfunnsansvarsgruppen ved Innkjøp konsern, som ledes av rådgiver Juni Skjold Lexau.

Om andre personer i virksomheten er involvert i arbeidet med etisk handel.

Alle som gjennomfører og følger opp risikokontrakter på vegne av kommunen, er engasjert i arbeidet. I tillegg er det en egen næringsrådgiver i kommunen som administrerer Bergen kommunes Strategi for etisk og rettferdig handel.

1.2 Kompetanseutvikling og opplæring

Om deltakelse på kurs og/eller andre kompetansehevende tiltak i rapporteringsåret for å øke kunnskapen om etisk handel hos ansatte.

Den vedtatte byrådssaken ble presentert på frokostmøte for internt ansatte innkjøpere, samarbeidskommuner og leverandører våren 2019. To ansatte deltok i tillegg på kurs i regi av IEH våren 2019 (Risikokartlegging, prioritering og forbedring). Bergen kommune har deltatt i IEHs ekspertgruppe for offentlig sektor-medlemmer og har deltatt i flere kategorieam (medisinsk utstyr, mat og drikke og byggematerialer). I november 2019 ble det

---

gjennomført en heldagssamling om kontraktsoppfølging av etiske krav for ansatte i kommunen, i regi av Etisk handel Norge.

Om virksomheten har identifisert behov for opplæring og/eller andre kompetansehevende tiltak knyttet til etisk handel.

Det vil være kontinuerlig behov for veiledning og opplæring i organisasjonen, og vi vil fortsette med dette. Vi besitter etter hvert noe kompetanse internt i kommunen og det vil trolig være behov for mer veiledning eller en-til-en støtte i den enkelte konkurranse/kontrakt framover.

2. IMPLEMENTERING

Implementering av etisk handel i anskaffelsesprosessen

Foto: Kirkens Nådhelp

2. IMPLEMENTERING AV ETISK HANDEL I ANSKAFFELSESPROSESSEN

2.1 Risikokartlegging

Beskriv metode og/eller kilder for risikokartlegging virksomheten bruker, før eller etter inngåelse av kontrakt, for å identifisere risiko for mulige brudd på arbeidstakerrettigheter og miljøforhold i leverandørkjeden.

Bergen kommunes rutiner inneholder føringer for hvordan dette skal gjennomføres. I planleggingsfasen av en anskaffelse vil Digdirs høyrisikoliste legges til grunn for å vurdere i hvilke bransjer det skal stilles krav. Dersom markedet vurderes som modent, vil vi stille kvalifikasjonskrav og kontraktskrav. Dersom markedet er umodent, vil det stilles kontraktskrav.

I kontraktsoppfølgingsmøter vil vi videre forplikte leverandørene til særlige aksjonspunkter tilpasset den enkelte leverandør, bransje og kontrakt. Det vil særlig legges vekt på at leverandørene gjennomfører aktsomhetsvurderinger og at vi får kjennskap ikke kun til leverandørens risiko, men også de enkelte produktene på avtalen. Bergen kommune vil særlig vektlegge anerkjente internasjonale databaser på land- og produktnivå for å vurdere om leverandørens systemer er gode nok. Informasjon om disse er publisert på vår temaside for etisk handel på intranett.

I Bergen kommunes årlige "Plan for etterkontroll" vil vi definere særlige fokusområder for kontraktsoppfølgingen som skal prioriteres i løpet av året. Vi vil der definere hvilke leverandører eller bransjer som prioriteres høyest. Det kan eksempelvis dreie seg om stedlige fabrikkrevisjoner eller andre særlig arbeidskrevende oppgaver. Disse etterkontrollene vil følges opp av personer med særlig kompetanse på etisk handel. Prioriteringene vil basere seg på hvilke leverandører eller områder som vi til enhver tid anser som viktigst å prioritere, enten fordi vi anser området for å ha spesielt høy risiko, eller fordi risikoen er ukjent. Vi vil særlig prioritere umodne bransjer og kommer i 2020 til å fortsatt ha fokus på elektriske kjøretøy.

I tillegg til det ovennevnte planmessige arbeidet, vil konkrete tips/varsler som måtte komme inn alltid prioriteres.

2.2 Etske/sosiale krav i anskaffelsesprosessen

Oppgi i hvilke anskaffelser etiske- og sosiale krav er anvendt i rapporteringsåret, inklusive anskaffelser tidligere år dersom disse er gjenstand for oppfølging; type avtale; antall leverandører som leverer på avtalene; krav i hvilke faser i anskaffelsesprosessen. Virksomheter som legger etiske- og sosiale krav til grunn i alle anskaffelser lister opp minst fem anskaffelser der kravene anses som relevante.

I hvilke anskaffelser	Type avtale	Antall leverandører på avtalen	Anvendt etiske/sosiale krav i anskaffelsesprosessen		
			Som kvalifikasjonskrav	Ved tildeling av kontrakt	Som kontraktsvilkår
Blomster	Rammeavtale	1	Ja	Nei	Ja

Dekontaminatorer	Rammeavtale	1	Nei	Nei	Ja
Ferskt kjøtt - og kjøttprodukter til produksjonskjøkken	Rammeavtale	1	Nei	Nei	Ja
Hygieneutstyr + div	Rammeavtale	1	Nei	Nei	Ja
Kontorrekvisita	Rammeavtale	1	Nei	Nei	Ja
Personløftere m/tilbehør og takheiser	Rammeavtale	1	Nei	Nei	Ja
Senger med tilbehør	Rammeavtale	1	Nei	Nei	Ja
Div mindre IT-utstyr	Engangskjøp	4	Nei	Nei	Ja
Byggematerialer/Entreprise	Engangskjøp	1	Nei	Nei	Ja

Oppgi hvilken mal for etiske- og sosiale kontraktsvilkår og mal for kvalifikasjonskrav som er brukt i anskaffelsene listet opp i tabellen (Etisk handel Norge, Difi, egen mal, annen mal.)

Det er benyttet Bergen kommunes standardkrav i anskaffelsene. Det kan tenkes at enkelte av konkurransene har benyttet tidligere maler enn de som ble innført i løpet av 2019. Bergen kommunes standardkrav er relativt like til de som er anbefalt av DIFI/Etisk handel Norge.

Vi har ikke full oversikt over hvilke konkurranser som har benyttet kvalifikasjonskrav og hvilke som har benyttet kontraktskrav, da vi ikke kan sortere på dette i tallmaterialet vi får fra KAV. Det er derfor krysset av for kontraktskrav der vi ikke vet om det er stilt kvalifikasjonskrav eller kontraktskrav.

2.3 Oppfølging av etiske- og sosiale krav i kontraktsfasen

Hvilke enkeltprodukter/varer har vært gjenstand for kontraktsoppfølging i rapporteringsåret (kan også innbefatte enkeltprodukter/varer på avtaler inngått tidligere år)?

Her har vi ikke full oversikt, da vi ikke har rapporteringsverktøy som sier noe om dette. Vi kjenner til at det er fulgt opp i møbelanskaffelser, medisinsk utstyr, mat og elektriske kjøretøy.

Beskriv oppfølgingstiltak og -aktiviteter virksomheten har gjennomført overfor leverandører i rapporteringsåret for å påse etterlevelse av de etiske- og sosiale kravene i kontraktsfasen:

Det er hovedsaklig tatt opp i kontraktsoppfølgingsmøter, men også gjennom innsendt dokumentasjon på etterlevelse av krav og dokumentasjon i henhold til hva som har vært avtalt av oppfølgingsaktiviteter. Det har også blitt gjort i form av at leverandørene fremviser egne risikostyringsverktøy og at det bes om nærmere opplysninger om leverandørkjeden (som for eksempel elbilkartleggingen).

Hvor mange leverandører har vært gjenstand for kontraktsfølging knyttet til etiske- og sosiale krav i rapporteringsåret (gjelder avtaler inngått i rapporteringsåret og avtaler inngått tidligere år)?

Vi har dessverre ikke sentrale tall for dette arbeidet i kommunen. Vi har minst gjennomført oppfølgingaktiviteter i fire avtaler. Men antallet er trolig langt høyere.

Er det i rapporteringsåret identifisert avvik fra de etiske- og sosiale kontraktskravene hos aktører i leverandørkjeden?

Nei

Hvis ja : Angi type avvik, hvor i leverandørkjeden avvikene er identifisert, tiltak iverksatt for å rette avvikene, samt status.

Type avvik (barnarbeid, HMS, lønn, arbeidstid, etc)	Hvor i leverandørkjeden	Tiltak iverksatt for å rette avvik	Status
Barnarbeid, HMS mv.	Råvare	Det er ikke avdekket konkrete, verifiserbare avvik i 2019. Men vi har tanker om å arbeide videre med elektriske kjøretøy opp mot f.eks. Amnesty, og rådføre oss med dem for å kartlegge nærmere risiko ved produksjonsstedene i blant annet Kongo.	Ikke igangsatt
Tvangsarbeid	Usikker	Når det gjelder tvangsarbeid i Kina (jf. informasjon fra Etisk handel Norge) er det sendt henvendelser til leverandør for Samsung, hvor vi har bedt om tilbakemelding. De er i gang med å undersøke saken.	Undersøkelser skal være igangsatt.

Beskriv erfaringer i arbeidet med anvendelse av etiske- og sosiale krav i anskaffelsesprosessen.

Vi opplever at vi fortsatt ikke har tilstrekkelig erfaring til å vite hva som er den mest hensiktsmessige metoden for å arbeide med etisk handel i anskaffelsene. Det er en utfordring at det er selgere/kontaktpersoner hos leverandørene som deltar i kontraktsoppfølgingsmøter. De har gjerne lite innsikt i- og erfaring med- etisk handel,

---

da det er andre i organisasjonen som jobber med dette. Det er likevel vanskelig å trekke konklusjoner på nåværende tidspunkt, da vi tenker at det også fra leverandørens side er behov for tettere koordinering og samarbeid i egen organisasjon, slik at kundene får den informasjonen de har behov. Vi regner med å kunne trekke konklusjoner etter en stund, men ser at det er behov for å teste dette ut over noe tid.

3. PÅDRIVERROLLE

Pådriverrolle, dialog og kommunikasjon

Foto: Shutterstock

3. PÅDRIVERROLLE, DIALOG OG KOMMUNIKASJON

3.1 Øke oppslutning internt og eksternt

Har virksomheten gjennomført tiltak/aktiviteter internt og eksternt i rapporteringsåret for å øke bevisstheten, kunnskapen og oppslutningen om etisk handel.

Ja

Hvis ja, beskriv tiltak/aktiviteter

Type tiltak	Formål	Målgruppe
Heldagsseminar	Å øke kunnskapen om hvordan leverandører kan vise at de jobber godt med temaet	Kontraktoppfølgere internt
Frokostmøte	Beskrive nye standardkrav og oppfølgingsmetodikk	Leverandører, innkjøpere internt, samarbeidskommuner og andre interesserte
Div artikler i media og presentasjoner i div fora	Om etisk handel generelt og elbil	Diverse målgrupper

3.2 Kommunikasjon

Hvordan virksomheten kommuniserer internt om sitt arbeid med etisk handel.

Intranettet er en viktig kommunikasjonskanal, i tillegg til diverse samarbeidsfora. I 2019 har Bergen kommune arbeidet med flere større organisatoriske saker, for å få til bedre samhandling internt mellom kommunens ulike avdelinger når det gjelder anskaffelser, herunder samfunnsansvar. Dette arbeidet vil fortsette i 2020, og vi har blant annet planer om å etablere fagfora, f.eks. innenfor bygg/anlegg, IKT og/eller helse/omsorg.

Hvordan virksomheten kommuniserer eksternt om sitt arbeid med etisk handel.

Vi har hatt flere innlegg og presentasjoner om temaet i 2019 for å dele våre erfaringer om våre målsetninger for etisk handel. I desember 2019 var det planlagt et offentlig arrangement i regi av Næringsseksjonen på julemarkedet i Bergen. På grunn av storm, ble dessverre arrangementet avlyst. I løpet av våren 2020 har det også vært planlagt arrangementer eksternt, men det er noe usikkert om dette er blitt utsatt eller om det er overført til digitale plattformer. Formålet med arrangementet var å finne ut hva det lokale næringslivet har behov for og om det er interesse for lokalt samarbeid om temaet.

Kontakt:

Bergen kommune

Juni SKjold Lexau

juni.lexau@bergen.kommune.no

93094014